

Warszawa, 3.08.2021 r.

Prof. dr hab. Jarosław Gryz
Wydział Bezpieczeństwa Narodowego
Akademii Obrony Narodowej

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Radosława Pawła SITKA
pt. „Świadczenia wojskowo – cywilne w systemie bezpieczeństwa narodowego
i polityce Rzeczypospolitej Polskiej”
opracowanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Jacka Regini - Zacharskiego**

Uwagi ogólne

Recenzowana rozprawa doktorska Pana mgr Radosława Sitka została przedłożona na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego. W pracy tej podjęto problematykę bezpieczeństwa narodowego związaną z odpowiednim przygotowaniem oraz wykorzystaniem potencjału sił i środków – osobowych, materiałowych, technicznych, gospodarczych, by przeciwdziałać zagrożeniom dla interesów państwa. Podstawą do podjęcia badań była chęć ukazania potencjału gospodarczego, sposobu jego mobilizacji, zaangażowania organów administracji publicznej, obywateli, w zapewnienie bezpieczeństwa państwa. Zidentyfikowana przez Autora luka w wiedzy, przede wszystkim w aspekcie praktycznego przygotowania instytucji państwa do podejmowania określonych działań w warunkach pokoju, kryzysu, wojny, stała się podstawą opracowania dysertacji. Praca została sporządzona przez Autora w sposób samodzielny z wykorzystaniem metod poznawczych stosowanych w naukach politycznych i bezpieczeństwa. Wykorzystał on przy tym doświadczenia kilkunastu lat pracy zawodowej przeprowadził około dwustu siedemdziesięciu kontroli stanu technicznego świadczeń rzeczowych, sposobu przechowywania dokumentacji świadczeń u świadczeniodawców oraz ich przygotowania do wykonania świadczenia na rzecz świadczeniobiorców (s. 32).

Trafność problematyki badawczej

Podjęta przez Doktoranta problematyka reprezentuje retrospektywne ujęcie zagadnień związanych z odpowiednim przygotowaniem oraz wykorzystaniem potencjału sił i środków. Odwołując się do okresu międzywojennego oraz powojennego konstruuje zasób wiedzy. Wyróżnione tu zostały rozwiązania, które były przyjmowane w każdym z nich. *Autor analizował problematykę świadczeń na rzecz bezpieczeństwa narodowego, które stanowią jeden z elementów składowych całego systemu. Badaniem zostały objęte zagadnienia dotyczące zadań stojących przed administracją publiczną, przede wszystkim szczebla gminy,*

powiatu, a także województwa, współpraca na styku jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego i terenowych organów administracji wojskowej. W pracy poświęcono wiele uwagi zagadnieniom związanym z procedurami nakładania obowiązku świadczeń, ich ewidencjonowania oraz rekompensat dla świadczeniodawców za wykonanie świadczeń (s. 20-21). W efekcie, zakres pracy będący wynikiem badań, stanowi podstawę do wskazania rozwiązań, mogących wspomagać funkcjonalnie działalność instytucji państwa w obszarze świadczeń na rzecz bezpieczeństwa. W pracy przyjęto przy tym założenia poznawcze, że skonstruowanie efektywnego systemu zarządzania kryzysowego w różnych sytuacjach krytycznych jest przedsięwzięciem spinającym ze sobą domenę polityki jak i administracji. Ponadto, kultura strategiczna do której należy zaliczyć system świadczeń jako fragment strategii Bezpieczeństwa Narodowego jest komponentem pamięci instytucjonalnej. Z tym jest powiązane wskazywane w dysertacji doświadczenie historyczne zakresie kształtu i funkcjonalności przyjmowanych rozwiązań. Jak przyjął jej Autor, system świadczeń powinien być traktowany jako specyficzne narzędzie dla realizacji określonych celów w zakresie polityki bezpieczeństwa państwa. Dokonując oceny stwierdzam, że rozprawa doktorska poświęcona została istotnemu obszarowi badań. Podjęte w niej zostały ważne problemy z zakresu nauk o polityce oraz bezpieczeństwa. Ujęcie zagadnień w pracy ma charakter zarówno naukowy, jak i użyteczny, związany z zapotrzebowaniem na ten rodzaj wiedzy.

b) Ocena uzyskanych rezultatów i ich znaczenie dla nauki i praktyki

Przeprowadzone w pracy badania pozwoliły na dokonanie analizy i oceny rozwiązań, które występowały i nadal definiują świadczenia wojskowo – cywilne w systemie bezpieczeństwa narodowego, a także w polityce Polski. Odniesiono to do natury zagrożeń, ich charakteru a także źródeł pochodzenia, ukazano analizę kierunków pozytywnego i negatywnego oddziaływania na funkcjonalność państwa w sytuacjach krytycznych. Badanie dotyczyło również przygotowania administracji publicznej, jakości procesów decyzyjnych oraz ich adekwatności do zmieniających się wyzwań, odpowiedzialności za właściwe przygotowanie potencjału świadczeń, ich zadania w tym zakresie (s. 23). W ujęciu Autora, którego pogląd podziela recenzent, świadczenia nadal istnieją i funkcjonują w polityce bezpieczeństwa RP, a możliwości ich wykorzystania w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego są ogromne i nie straciły na swojej aktualności. Jak wskazał on w swej dysertacji, tworzą one specyficzny podsystem, istniejący i funkcjonalny, głęboko wrośnięty w polską kulturę strategiczną.

Uwagi metodyczne

Rozprawa została sporządzona na 274 stronach. Składa się ona z pięciu rozdziałów, wstępu zawierającego założenia metodologiczne, zakończenia, bibliografii, spisu tabel i rysunków, załączników. Żaden z rozdziałów nie zawiera osobno wyodrębnionych konkluzji, podsumowania lub wniosków końcowych zawierając jednocześnie wprowadzenia do ich treści. Biorąc pod uwagę złożoność prezentowanej w pracy problematyki oraz potrzebę jej syntezy byłoby rzeczą wskazaną ujęcie w jeden z wymienionych sposobów najważniejszych kwestii podjętych w poszczególnych rozdziałach. W prezentowanej formie zasób ocen oraz weryfikacji wyników badań należy uznać za powierzchowny w stosunku do przeprowadzonych, szczegółowych rozważań.

Rozprawa doktorska została oparta na bardzo obszernej bibliografii dotyczącej problematyki pracy, w tym na zbiorach dokumentów, publikacjach zwartych, artykułach naukowych oraz źródłach internetowych. Do nich Autor odwołuje się w przypisach, określając podstawy wiedzy w zakresie podjętej w pracy problematyki.

Podjęta przez Doktoranta problematyka ostała opracowana prawidłowo pod względem konstrukcji wypowiedzi. Każdy z pięciu rozdziałów jest logicznie powiązany z pozostałymi tak, że można je traktować w sposób łączny i rozłączny. Przyjęte we wstępie dysertacji założenia badawcze zostały zrealizowane. Przekaz faktograficzny, narracja, związki przyczynowo - skutkowe stanowią spójną całość, tworząc wypowiedź czytelną, zrozumiałą. Dokumentowanie uzyskanej wiedzy, w postaci diagramów, rysunków, załączników jest właściwe w kontekście zawartych wypowiedzi.

a) Prawidłowość układu pracy i struktury podziału treści

Ujęcie poszczególnych rozdziałów pomyślane zostało jako analiza systemu świadczeń zarówno od strony teoretycznej – opartej na prawodawstwie jako fundamencie systemu świadczeń, jego strony praktycznej i zdolności systemu do podnoszenia potencjału bezpieczeństwa narodowego. Praca składa się z pięciu rozdziałów.

Rozdział pierwszy dysertacji poświęcony był zmianom w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego i bezpieczeństwa Polski. Poruszono w nim aspekty teoretyczne bezpieczeństwa, przemiany związane z rozpadem układu bipolarnego po roku 1989, jak również zagrożenia dla bezpieczeństwa międzynarodowego, w tym bezpieczeństwa Polski. Wskazano tu na podstawowe kategorie bezpieczeństwa, jego uwarunkowania, systemy od bezpieczeństwa światowego poczynając, a na bezpieczeństwie jednostki kończąc. W ujęciu

Autora stanowi to jedynie zarys tej problematyki, gdyż występuje tu wiele publikacji w zakresie świadczeń na rzecz bezpieczeństwa narodowego. W rozdziale zawarto również analizę zagrożeń bezpieczeństwa, które mogą wpływać negatywnie na jego postrzeganie.

Rozdział drugi dotyczy systemu bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej jako państwa granicznego Unii Europejskiej oraz NATO. Wskazano w nim na zewnętrzne uwarunkowania bezpieczeństwa państwa polskiego, instytucje odpowiedzialne za jego bezpieczeństwo, a także na system bezpieczeństwa narodowego wraz z jego podsystemami. Stanowi on element ewaluacji polskiego systemu bezpieczeństwa obejmujący starania o przystąpienie do struktur wojskowych NATO oraz do państw członkowskich Unii Europejskiej. Rozdział obejmuje również aktywność Rzeczypospolitej Polskiej w wybranych organizacjach ponadpaństwowych, takich jak Organizacja Narodów Zjednoczonych czy KBWE – OBWE, które ze względu na bezpieczeństwo Polski wydały się najbardziej istotne.

Rozdział trzeci zawiera charakterystykę systemu świadczeń na rzecz bezpieczeństwa narodowego. Uwzględnia regulacje prawne, podział, rodzaje, kryteria i charakterystykę świadczeń na rzecz bezpieczeństwa narodowego wraz z definicjami poszczególnych rodzajów świadczeń. To tu ma miejsce wskazanie roli i zadań, także obowiązków administracji publicznej w systemie świadczeń. Autor pracy odwołuje się do tych, które mają związek ze świadczeniami na rzecz bezpieczeństwa narodowego, a pozostałe jedynie wskazuje. Tę część pracy kończą rozważania na temat rozwiązań systemowych bezpieczeństwa Polski. Przedstawiono filary bezpieczeństwa narodowego, w tym potencjał własny państwa jako jeden z jego istotnych składników.

Rozdział czwarty ukazuje rolę świadczeń w podnoszeniu potencjału bezpieczeństwa narodowego w ramach powszechnego obowiązku obrony, z uwzględnieniem mobilizacji oraz wojny. Ponadto, związek świadczeń z zarządzaniem w sytuacjach kryzysowych oraz możliwość ich wykorzystania w ramach stanów nadzwyczajnych określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozdział piąty zawiera podsumowanie pracy w postaci wniosków z badań na temat możliwości wykorzystania świadczeń. Są one związane z przygotowaniem rezerw strategicznych i mobilizacji gospodarki, funkcją państwa jako państwa przyjmującego zewnętrzną pomoc wojskową, gdzie państwo pełni funkcję gospodarza dla strony przybywającej. Uzupełnieniem jest opis formy akcji kurierskiej jako kluczowego zadania dla uzupełnienia wojsk. Ponadto przygotowanie jednostek do militaryzacji. **Na tym tle formułuję pytanie, jakie istniejące rozwiązania determinują postać świadczeń obronnych ograniczając ich postać?**

Oceniając układ treści, ich podział, formy narracji, nie wnoszę zastrzeżeń.

b) Trafność doboru metod i narzędzi badawczych, umiejętność ich zastosowania

Problem badawczy pracy dotyczył usytuowania świadczeń w systemie Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji krytycznych. Zdecydowano na sformułowanie problemów szczegółowych znalazło swoje odzwierciedlenie konstrukcji pracy i podziale na rozdziały:

1. *Czym są świadczenia na rzecz bezpieczeństwa narodowego?*
2. *Jak wyglądają regulacje prawno-systemowe w tym obszarze?*
3. *Czy świadczenia można w jakiś sposób usystematyzować?*
4. *Kto jest beneficjentem świadczeń?*
5. *Czy świadczenia stanowią element podnoszenia potencjału bezpieczeństwa narodowego?*
6. *W jakich sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa narodowego będą mogły być wykorzystane?*

Celem głównym pracy była analiza aktualnego stanu systemu świadczeń, rozwiązań prawnych w tym zakresie, możliwości wykorzystania w różnorodnych sytuacjach (zarówno w związku z możliwością wystąpienia zagrożeń zewnętrznych jak i wewnętrznych). Celem pochodnym było wskazanie możliwości wykorzystania świadczeń w tych obszarach, które ze względu na swój charakter nie są zbyt dobrze znane społeczeństwu. W stosunku do wymienionych sformułowano pięć celów szczegółowych:

- 1) *Przeprowadzenie analizy zmian w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego i w systemie bezpieczeństwa Polski.*
- 2) *Uwzględnienie w ujęciu systemowo-prawnym polityki bezpieczeństwa Polski w specyficie państwa granicznego Unii Europejskiej i Paktu Północnoatlantyckiego.*
- 3) *Przeanalizowanie ustrojowego i administracyjnego usytuowania systemu świadczeń na rzecz bezpieczeństwa narodowego w polskich aktach normatywnych.*
- 4) *Dokonanie oceny systemu świadczeń pod kątem podwyższania potencjału bezpieczeństwa narodowego RP.*
- 5) *Analiza roli świadczeń na rzecz bezpieczeństwa narodowego w jego wybranych obszarach.*

W obszarach celów szczegółowych postawiono następujące pytania badawcze:

- 1.a) *Jakie są główne determinanty współczesnej pozimnowojennej architektury bezpieczeństwa światowego oraz kierunki zmian w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego i w polityce bezpieczeństwa Polski?*

1.b) Co składa się na katalog szans, ryzyk, wyzwań i - przede wszystkim - zagrożeń dla państw Europy Środkowo Wschodniej w XXI wieku?

1.c) W jakim stopniu ewolucja polskiego systemu bezpieczeństwa pozostaje adekwatna dla przemian światowych?

2.a) Jak zmieniały się uwarunkowania bezpieczeństwa Unii Europejskiej i Paktu Północnoatlantyckiego na ich wschodniej flance?

2.b) Jak zmieniła się w ujęciu systemowo-prawnym Polska polityka bezpieczeństwa po 1999 roku?

2.c) Czy stan rozwiązań polityczno-prawnych w polityce bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej odpowiada wyzwaniom państwa granicznego UE i NATO?

3.a) Jak polityka Rzeczypospolitej Polskiej sytuje w rozwiązaniach ustrojowych i systemie administracyjnym świadczenia na rzecz bezpieczeństwa narodowego?

3.b) Na ile przyjęte rozwiązania w zakresie świadczeń na rzecz bezpieczeństwa są wynikiem kompromisów politycznych na ile zaś odpowiedział na realne wyzwania i zagrożenia?

3.c) Jak przebiegał proces ewolucji rozwiązań normatywnych dotyczących świadczeń na rzecz bezpieczeństwa po 1999 roku?

4.a) Jakimi parametrami można oceniać potencjał Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej?

4.b) Jakie są składniki potencjału Bezpieczeństwa Narodowego RP?

4.c) W jaki sposób i w jakim stopniu świadczenia na rzecz bezpieczeństwa narodowego mogą zwiększać ten potencjał?

5.a) W jakim stopniu świadczenia na rzecz bezpieczeństwa mogą zwiększać możliwości mobilizacyjne gospodarki narodowej?

5.b) Jaką rolę odgrywa system świadczeń na rzecz bezpieczeństwa w realizacji zobowiązań sojuszniczych w ramach Paktu Północnoatlantyckiego?

5.c) Jakie znaczenie mają świadczenia na rzecz bezpieczeństwa dla organizacji sprawnego systemu łączności w sytuacjach krytycznych (s.24-25)?

W pracy nie sformułowano hipotez badawczych, tak rzecz zaanonsował jai Autor (s.24)

Uznano, że wobec słabo zakorzenionej świadomości roli i znaczenia świadczeń dla Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, istotną rolą udzielanych odpowiedzi jest realizacja zadań deskryptywnych i porządkujących zagadnienie. *Główną tezę pracy jest stwierdzenie, że system świadczeń - mimo upływu czasu - nie stracił na aktualności w zakresie uzupełniania zadań stawianych przez politykę bezpieczeństwa państwa. Pełni on i pełnić nadal może istotne funkcje uzupełniania nowoczesnych systemów polityki obronnej*

i ochronnej, stanowi ważne wsparcie dla zasobów centralnych i samorządowych w zakresie działań antykryzysowych (s. 27).

Zdaniem Autora uporządkowanie badanego obszaru pod kątem precyzji pojęć, właściwych klasyfikacji oraz wskazania pewnych trendów w ewolucji podejścia do zagadnienia stanowi istotną wartość dodaną, jak również godne odnotowania i realizacji przedsięwzięcie naukowe (s. 24). Tym niemniej w pracy są hipotezy szczegółowe, które występują w konsekwencji postawionych szczegółowych pytań badawczych (s.25-27):

- 1. Po upadku bipolarnego ładu międzynarodowego świat wszedł fazę kształtowania modelu wielo-centrycznego. Skutkuje to większą złożonością architektury bezpieczeństwa jak też rosnącym skomplikowaniem reguł międzynarodowej gry. Rośnie liczba ośrodków politycznych aktywnych w wymiarze globalnym i regionalnym, których interesy często pozostają sprzeczności. Wraz z rozwojem technologicznym i zwiększaniem liczby pól rywalizacji (tak zwanych obszarów starcia) zwiększa się również katalog wyzwań i zagrożeń. Do tradycyjnych zagrożeń związanych z agresją zewnętrzną i zjawiskami przemocy wewnętrznej dołączyły zagrożenia związane z atakami na gospodarkę, finanse, infrastrukturę a przede wszystkim hierarchie wartości stanowiące fundamenty społeczeństw. Państwo polskie nadrabia modernizacyjne zaległości zakresie zarządzania bezpieczeństwem jednak wiele jeszcze pozostaje do zrobienia.*
- 2. Od 1999 roku Rzeczpospolita Polska jest elementem wschodniej flanki sojuszu Północnoatlantyckiego a od 1 maja 2004 roku stanowi kraj państwo frontowe Unii Europejskiej. Pociąga to za sobą istotne zmiany zarówno w wymiarze odpowiedzialności, jak też potencjału wyzwań i zagrożeń. Polityczna i administracyjna rzeczywistość Polski zmieniła się istotnie, dostosowując się do nowych warunków. Należy jednak zaznaczyć że zarówno Unia jak i NATO pozostają formułami dynamicznymi. Uzasadniony wydaje się wniosek, że polski system polityczny jak też system zarządzania sytuacjach krytycznych muszą być elastyczne wobec formułowania nowych celów i zadań dla państwa będącego kluczowym elementem wschodniej flanki obu systemów międzynarodowych.*
- 3. Jednym z istotnych i rozwijanych od niespełna wieku elementów systemu bezpieczeństwa politycznego państwa polskiego pozostaje system świadczeń. Nieco marginalizowany współcześnie, pozostaje jednak istotnym fundamentem budowania zdolności obronnych i ochronnych w całokształcie polityki bezpieczeństwa państwa. Rozwój systemu świadczeń podlega istotnym uwarunkowaniom będących funkcją rzeczywistych zagrożeń, możliwości organizacyjnych i finansowych państwa polskiego oraz rozłożenia akcentów w politycznej debacie między polskimi ośrodkami politycznymi. Efektem tego splotu jest system wielu*

miejscach wadliwy i nie adekwatny do wyzwań współczesności. Istotnym czynnikiem warunkującym kształt i funkcjonalność systemu świadczeń pozostaje również obowiązująca narracja polityczna narzucająca zakładane determinanty bezpieczeństwa - często słabo zakorzenione w rzeczywistości.

- 4. Do kluczowych składników Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej należy zaliczyć wiele instytucji i elementów społeczno-politycznego funkcjonowania państwa. Służby, straże i inspekcje pozostają oczywistym elementem systemu obronno -ochronnego. Inne instytucje jak na przykład Poczta Polska, system łączności itd. mają również kolosalne znaczenie dla tego systemu. Wreszcie, Gospodarka Narodowa stanowi spinający i warunkujący skuteczność element wydolności państwa. System świadczeń w sytuacjach krytycznych stanowi z jednej strony istotny element uzupełniający wspomniane składniki, jak też czynnik zwiększający ich efektywność. Należy jednak podkreślić, że rozwój i dostosowanie systemu świadczeń jako elementu polityki bezpieczeństwa, nie następowały w tempie adekwatnym do zmian w wymienionych wyżej obszarach życia społeczno-politycznego.*
- 5. W sytuacjach krytycznych niezbędna jest nadzwyczajna mobilizacja sił i środków w tym zaangażowanie ogólnospołeczne. Jak pokazuje historia, przejście z gospodarki czasu pokoju do gospodarki czasu kryzysu (w tym wojny) stanowi ogromne wyzwanie. Właściwie skonstruowany system świadczeń niewątpliwie stanowi czynnik ułatwiający osiągnięcie płynności przejścia. Zaznacza się to między innymi w szczególnej sytuacji, pewnego pogranicza cywilno-wojskowego, w reżimie Państwa Gospodarza w systemie natowskim. Niebywale wrażliwym elementem infrastruktury obronno-ochronnej pozostaje system łączności. W warunkach kryzysu tradycyjne środki, oparte w dużej mierze na elektronice, muszą zostać uzupełnione środkami takimi jak akcja kurierska, która charakteryzuje się choćby niską wrażliwością na zakłócanie nowoczesnymi środkami walki.*

W związku z zaistniałą sytuacją formułuję pytania do Autora, czym się kierował anonsując brak hipotez szczegółowych, a następnie je wprowadził? Dlaczego w pracy nie zawarto hipotezy głównej, a jedynie szczegółowe? Ponadto, jak się mają przyjęte założenia do tego, że główną tezą pracy jest stwierdzenie, że system świadczeń - mimo upływu czasu - nie stracił na aktualności w zakresie uzupełniania zadań stawianych przez politykę bezpieczeństwa państwa. Pełni on i pełnić nadal może istotne funkcje uzupełniania nowoczesnych systemów polityki obronnej i ochronnej, stanowi ważne wsparcie dla zasobów centralnych i samorządowych w zakresie działań antykryzysowych. Jednocześnie autor

wyraża głębokie przekonanie, iż niezbędne jest elastyczne podejście do zagadnienia systemu świadczeń - jego integrowanie zarówno wewnętrzne, jak też z innymi podsystemami ochronnymi i obronnymi. Wraz ze stwierdzoną dynamiką współczesnych stosunków międzynarodowych oraz wyzwani dla polityki państwa niezbędne jest również dostosowywanie go do potrzeb współczesności. Staje się to tym wyraźniejsze jeśli wziąć pod uwagę rosnącą technicyzację zarządzania politykami państwa w tym polityką bezpieczeństwa (ochronną i obronną) (s. 27). **Proszę o wyjaśnienie zawilości przyjętej przez Autora dysertacji metody rozważań, towarzyszącego podejścia, zapowiadanych czynności badawczych, sposobu ich realizacji.** Tym bardziej, że nie ma klarownie wyartykułowanego w pracy przedmiotu badań, wskazano jedynie to, co nim nie jest. Na uwagę zasługuje przy tym dobrze scharakteryzowany obszar badań. W aktualnej postaci, dysertację można traktować jako etap rozwoju naukowego przyczyniającego się do stworzenia tego rodzaju wiedzy oraz towarzyszącej jej wykładni, praktycznej i teoretycznej.

W pracy posłużono się metodami abstrahowania, dedukcji, analizy, syntezy, weryfikacji, opisu. Przyjęto przy tym podejście diagnostyczne i komparatystyczne z elementami metody systemowej w sposobie ujęcia świadczeń. Ponadto, wykorzystano metodę historyczną. W pracy wykorzystano także metody ilościowe i jakościowe. Autor zaanonsował wykorzystanie w mocno okrojonym wymiarze metody scenariuszowej (s.31). **W związku z tym kieruję do niego pytanie, w której części pracy i w jaki sposób zastosował metodę scenariuszową?** W dysertacji skorzystano również z analizy dokumentów oraz literatury przedmiotu, tj. monografii, artykułów, innych źródeł wiedzy. Praca zawiera spójną wykładnię teoretyczną wyprowadzoną ze stosunków międzynarodowych, decydowania politycznego oraz w pewnym, niewielkim zakresie zarządzania bezpieczeństwem państwa. Wspólnie jest ona zidentyfikowana, zdefiniowana i opisana w pracy, w jej poszczególnych rozdziałach.

c) Dobór literatury, umiejętność wykorzystania źródeł

Rozprawa została oparta przede wszystkim na polskojęzycznych źródłach wiedzy z różnych okresów. Zasadniczo reprezentuje wartościową poznawczo wykładnię problematyki. Pozycje obcojęzyczne przywoływane są incydentalnie w celu ukazania określonych uwarunkowań oraz przywołania poglądów uzasadniających prezentowane sądy bądź wówczas, gdy tworzą określoną wykładnię rozumienia omawianej problematyki. Pod względem poznania naukowego Autor czerpał wiedzę z monografii, periodyków naukowych,

dokumentów, innych źródeł. Oceniam, że prezentowane źródła wiedzy są dobrane i wykorzystane w sposób adekwatny do podjętych w rozprawie badań naukowych.

Uwagi redakcyjne

Praca została sporządzona w sposób prawidłowy z zastosowaniem technik pisarskich. Jej redakcja nie budzi większych zastrzeżeń. **Pytanie, dlaczego Autor postawił kropki w śródtytułach i tytułach rozdziałów – proszę o uzasadnienie.**

Merytoryczna ocena pracy

Praca zawiera opis świadczeń wojskowo – cywilnych w systemie bezpieczeństwa narodowego i polityce Rzeczypospolitej Polskiej. Czyni to poprzez określenie zmian w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego i w systemie bezpieczeństwa Polski w tym rozpatrując pojmowanie bezpieczeństwa, zmian w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego oraz identyfikację współczesnych zagrożeń. Kontekstem powyższych rozważań jest Polska oraz implikacje kształtowania jej otoczenia dla bezpieczeństwa państwa. Efektem opracowanego rozdziału pierwszego jest zdaniem recenzenta zbyt obszerna baza wiedzy, która w swej istocie prawdziwa przytłacza właściwy kontekst rozważań Autora. Ponadto, w rozdziale pierwszym Autor ukazał złożoność wymienionych czynników, szczególnie w aspekcie kreowania więzi społecznych oraz tworzenia przewagi w środowisku bezpieczeństwa podmiotów, tj. sił zbrojnych i ludności. Na tym tle warto zauważyć, że zakładane stworzenie docelowego, pożądanego stanu bezpieczeństwa jest jednym z kluczowych elementów konstytuującego sposób myślenia. Jest to skądinąd założenie idealne, z którego realizacją, jak pokazała wielokrotnie praktyka, występują liczne trudności.

W kolejnym, drugim rozdziale, uwagę skupiono na systemie bezpieczeństwa Polski jako państwa granicznego Unii Europejskiej i Sojuszu Północnoatlantyckiego. W swych treściach objął on zewnętrzne aspekty bezpieczeństwa Polski, instytucje odpowiedzialne za jej bezpieczeństwo. Dokonano tu także charakterystyki systemu bezpieczeństwa Polski. Punktem odniesienia rozważań jest konstatacja, że RP jako członek Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz Unii Europejskiej buduje swój system bezpieczeństwa w oparciu o te dwie organizacje międzypaństwowe, w zakresie militarnym, politycznym i gospodarczym – filarze euroatlantyckim i europejskim, a także w oparciu o strategiczną więź ze Stanami Zjednoczonymi. Przynależność do tych organizacji oraz stosunki ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki Północnej stanowią przy tym jedynie podstawę zewnętrznego bezpieczeństwa

Polski. Zawarty w dysertacji paradygmat myślenia i działania konstytuuje przy tym potrzeba wzajemnego wsparcia: a) bezpieczeństwa sił zbrojnych; b) ludności cywilnej przez wojsko.

Rozdział trzeci opisuje system świadczeń na rzecz bezpieczeństwa narodowego – aspekty ustrojowe i administracyjne. Zawarto tu regulacje prawne świadczeń na rzecz bezpieczeństwa narodowego, ich podział, rodzaje, charakterystykę. Ujęto także administrację publiczną w systemie świadczeń na rzecz bezpieczeństwa narodowego. Tworząc ten zasób wiedzy, Autor wskazał na związki przyczynowo – skutkowe determinujące bezpieczeństwo państwa. Asumptem podjętych rozważań jest to, że świadczenia stanowią istotny rezerwuwar potencjału państwa dla wzmocnienia jego bezpieczeństwa o niemal nieograniczonym charakterze. Właściwie wykorzystany może on przyczynić się do osiągnięcia zamierzonego przez decydentów celu/celów. Na organach państwa spoczywa obowiązek doboru oraz „obsługi” świadczeń, zarówno cywilnych jak i wojskowych. Autor podszedł do zagadnienia świadczeń w sposób opisowy, dający wykładnię wiedzy w jej aktualnej postaci. Pewna refleksja z ty związana pojawia się w zdaniu na s. 121, *być może należałoby w przyszłości uporządkować ten obszar w taki sposób, by była ona bardziej przejrzysta i mniej skomplikowana w odbiorze oraz zastosowaniu*. Ten wątek powinien być bardziej rozwinięty ze wskazaniem, które ze świadczeń, w jakim czasie i na ile efektywnie powinny być podtrzymywane bądź rozwijane. W przekonaniu recenzenta, zabrakło przy tym przejrzystego zestawienia tabelarycznego, które mogłoby wskazać na ich postać oraz tego konsekwencje. Byłyby to szczególnie interesujący zabieg w kontekście uchwycenia ewentualnych, pożądaných zmian. Ten aspekt niestety nie jest poddany dalszym rozważaniom. Brak wskazanego odniesienia należy uznać za swoistą słabość pracy. **W związku z tym formuję pytanie, jak należałoby usystematyzować problematykę świadczeń wojskowo – cywilnych w Polsce?**

Rozdział czwarty poświęcony został świadczeniom jako elementowi podwyższania potencjału bezpieczeństwa narodowego w tym obejmującym powszechny obowiązek obrony, w zarządzaniu kryzysowym oraz w stanach nadzwyczajnych. Odniesieniem dla podjętych rozważań jest, że obszary bezpieczeństwa narodowego jak obronność – powszechny obowiązek obrony, kryzysy – zarządzanie kryzysowe, stany nadzwyczajne określone w ustawie zasadniczej, stanowią odniesienie dla istniejących rozwiązań w zakresie uzupełnień osobowych czy też rzeczowych/materialnych. Poza opisem tego rodzaju świadczeń Autor ukazał pogłębioną refleksję nad związkami przyczynowo – skutkowymi, które je tworzą. Rozdział ten ma charakter analityczny, zawierający opis stanu faktycznego. Ten aspekt rozważań stanowi o wartości dodanej pracy i jej wkładzie w zakres poznania naukowego.

Rozdział piąty dotyczy świadczeń na rzecz bezpieczeństwa narodowego w wybranych płaszczyznach bezpieczeństwa narodowego. Obejmuje on zagadnienia rezerw strategicznych oraz mobilizacji gospodarki narodowej, świadczenia w ramach wykonywania obowiązków Państwa – Gospodarza, a także wykorzystanie akcji kurierskiej do realizacji świadczeń. Asumptem rozważań jest, że świadczenia dają możliwość uruchomienia całego potencjału sił i środków państwa w przypadku możliwości wystąpienia zagrożeń bądź już występujących adekwatnie do ich skali. Za właściwą merytoryczną część rozdziału należy uznać wywody, które zaczynają się na s. 207. Niestety, zabrakło w tym miejscu pogłębionej refleksji. Podobnie jak rozdział poprzedni także ten ma charakter analityczny, zawierający opis stanu faktycznego. Dokonując szczegółowej prezentacji świadczeń na rzecz bezpieczeństwa narodowego, związanych z tym zagadnień, Autor wskazuje na istniejące sposoby działań. W sposób czytelny udokumentowano tę wypowiedź.

Zdaniem recenzenta w dysertacji Autor powinien się pokusić na krytyczną analizę stanu faktycznego dotyczącego świadczeń. Rzeczą dotyczy dwóch wskazanych przez niego obszarów, cywilnego i wojskowego. Niestety, w pracy zabrakło tego ujęcia. Należy stwierdzić, że stanowi ona właściwie dokonaną analizę, lecz nie elementy ocenne są nieusystematyzowane. Brak jest klamr spinających rozważania, choćby w postaci konkluzji. Uznaję to za słabość recenzowanej pracy, podejścia jej Autora do skądinąd istotnej poznawczo problematyki. Jako walor pracy należy podkreślić znajomość przedmiotu rozważań, uniknięcie błędów merytorycznych, a także właściwe rozpatrywanie poszczególnych zagadnień. Kontekst międzynarodowy, jak i narodowy jest przy tym prawidłowo uwzględniony.

Ocena kwalifikacyjna

Rozprawa doktorska mgr. Radosława Pawła Sitka pt. „*Świadczenia wojskowo – cywilne w systemie bezpieczeństwa narodowego i polityce Rzeczypospolitej Polskiej*” została sporządzona prawidłowo w sposób samodzielny. Posiada ona właściwy dla podjętych rozważań układ treści podyktowany przyjętymi założeniami badawczymi. Wypowiedzi, sposób ich prezentacji w obrębie prezentowanej problematyki, zasługują na pozytywną ocenę.

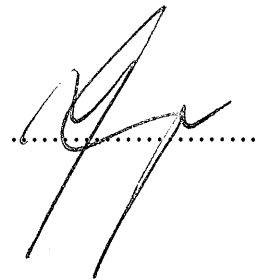
W kontekście konstrukcji pracy, na podkreślenie zasługuje to, że zakreślony obszar badawczy jest dobrze zdefiniowany i spójny. Także przebieg badań nie budzi zastrzeżeń. Przyjęte założenia metodologiczne mogłyby być bardziej klarowne.

Rozprawa posiada spójną wykładnię teoretyczną, która jest zdefiniowana i opisana. Prezentuje elementy teorii, które wspólnie tworzą kontekst poznania naukowego. Dzięki temu praca posiada dodatkowy walor poznawczy.

Praca została sporządzona w sposób interesujący poznawczo z uwagi na próbę systematyzacji wiedzy oraz - ex post - zaprezentowania nowego ujęcia problematyki. Przyczyniły się do tego badania, źródła wiedzy, doświadczenia zawodowe jej Autora oraz sposób ich wykorzystania.

Wniosek końcowy

Rozprawa doktorska Pana mgr Radosława Pawła Sitka pt. „*Świadczenia wojskowo – cywilne w systemie bezpieczeństwa narodowego i polityce Rzeczypospolitej Polskiej*” spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim. Wnoszę o dopuszczenie mgr Radosława Pawła Sitka do dalszego procedowania przedłożonej rozprawy doktorskiej oraz publicznej obrony.

A handwritten signature in black ink, consisting of stylized, overlapping letters, positioned above a horizontal dotted line.

